

ŠOLA IN VARSTVO ŽIVALI.

(REFERAT NADUČITELJA JOSIPA AŽMANA PRI OKRAJNI
UČITELJSKI KONFERENCI DNE 14. JULIJA 1904).

kselenca g. minister za uk in bogočastje zaukazuje z razglasom z dne 29. januarja 1904 št. 35962 1904 ex 1903. naj bi ljudske in meščanske šole v svojem delokrogu nastopale intezivneje proti trpinčenju živali, ki je med ljudstvom razširjeno še veliko preveč. Omenjeni razglas priporoča, naj bi se intezivneje delovalo na to, da bi se bolj varovale koristne živali pri ljudeh, ter da bi se vsled prošnje društva Lehrmittel-Zentral na Dunaju (Werdertorgasse 6) pri okrajnih učiteljskih konferencah naj razpravljala tema «šola in varstvo živali»; društvo Lehrmittel-Zentrale je v tem slučaju pripravljeno referentu in konferenčnim udom brezplačno doposlati nekaj najboljših spisov o varstvu živali. Ker je moji malenkosti bila poverjena častna naloga, poročati pri današnji okrajni učiteljski konferenci, obrnil sem se z uradnim dopisom šolskega vodstva z dne 7. maja t. l. do društva Lehrmittel-Zentrale na Dunaju, katero je takoj blagovolilo doposlati obilico tiskovin in knjižic, in sicer nekaj za c. kr. okrajnega šolskega nadzornika, obilico za p. n. ude slavne konference in nekaj za mojo malenkost; jaz n. pr. sem prejel 13 tiskovin in knjižic.

Vse mi podarjene knjige in tiskovine sem vestno prebiral, ter našel v njih za mojo današnjo razpravo toliko množino snovi, da bi se moglo napisati obsežnih knjig. Izluščil pa sem le nekaj zrnec, ter jim tu in tam pridjal nekaj iz svojega, ozirajoč se na naše razmere. Sicer pa mislim, da s svojo današnjo razpravo ne podajam nič takega, česar bi gg. kolegi in gdč. koleginja ne bi vedeli, vendar si usojam prositi malo posluha.

Vsak dan opazujemo, da se ravna z živalimi, kakor da so brez občutka in največje hudodelnice. Po pravici pravi neki pisatelj: «Vsekako je živalim govorica odvzeta radi tega, ker je njihovo trpljenje že itak

neizrečeno, in ker bi njihove tožbe le zanikale, da ima človek sploh srce». Ne muči in preganja se samo živali nam ljudem škodljivih, temveč mučijo in preganjajo se tudi nam hasljive in neobhodno potrebne. In pri takih okolinostih dobiva naša mladež prvo odgojo. Že zelo majhnemu otroku, ki še komaj hodi, kupi oče bič, in mati mu veli: natepi mizo, ker si se udaril ob njej; vdari psa, mačko i. t. d. Komaj malo večji, igra se «konja», posnemajoč kolikor mogoče vse isto, kar vidi pri sirovem in neusmiljenem vozniku. V kuhinji ima otrok priliko opazovati, kako mati še napol živo perutnino ali ribo skubi in reže. Kaj še-le, če pride v hišo klavec, kateri ima nalogo zaklati, ali bolje rečeno trpinčiti tolstega prašiča, ki polagoma poginja pod neokretno roko skaza — klavca. Tu je zbrana vsa hiša, morda še sosedova otročad. Istega dne morajo tudi večji, šolski otroci ostati doma, ter se potem v šoli opravičujejo: «bil sem doma, smo klali». Kak revež je hišni pes! Vklenjen je z verigo k neki utici, v kateri je vse drugo, samo čistosti in znažnosti ne. Često se tudi pozabi na psa, pozabijo mu dati jesti in piti, ker je pri hiši drugzega bolj potrebnega dela črez glavo. In če pes s svojim cviljenjem opozarja hlapca ali deklo, da je lačen ali žejen, dobi mnogokrat za odgovor palico. Moda baje zahteva, da se psom režejo ušesa in odsekavajo repi; in kako se tu dela, mnogokrat zelo kruto. Kolikokrat je videti psa, kateri zna na besedo napraviti razne «kunstštikelne», a predno se je vsega tega naučil pes, kolikokrat je pela palica in v časih še kako. Otrok vidi pri materi ali dekli kako se trpinči razna perutnina. Gosi, purani, kapuni i. t. d. se pitajo brezčutno; tlači se jim v kljun hrana v toliki množini, da njihovi želodčki preobilne hrane ne morejo prekuhati in prebaviti pravilnim potom. Večkrat je potem taka perutnina bolna, včasih celo pogine; da celo človek lahko zboli po zavžitju takega mesa. Vendar pa pravijo, da se perutnina mora tako krmiti, češ, da je preje debela. Tako pitanje naj bi se prepovedalo. Koliko trpinčenja vidi otrok pri vozni živini doma in na javni cesti. Nepopisno je, kaj vse ima pretrpeti konj pred sirovimi ljudmi; neusmiljeno ravnanje, slabo postrežbo, preobkladanje i. t. d. Kaka je konjska oprava! Mnogokrat ena oprava, katera se rabi pri hiši za vse konje, male in velike; nič ne de, če ga obriba neprava ali pretrda oprava tudi do krvi, konj mora vleči, ker drugače udriha bič po njegovih golih rebrih. Ali kako se trpinči gozdna in poljska žival, kako spomladi love in režejo žabe, kako love ribe. Skoro pri nobeni hiši se ne ozirajo na grozovitosti pri lovljenju in pokončevanju sicer škodljivih živali, recimo pri raznih pticah ujedah, pri srakah, vranah in lisicah. Kolikokrat trpinčijo in preganjajo nevedni in sirovi ljudi netopirja, ježa, rovko, žabo, krastačo, gaščarico, slepca, krta. Poznal sem kraj, kjer se je človeška postava preživljala večinoma z lovljenjem krto v škopce. Za vsakega vlovljenega krta plačal ji je neveden zemljiški posestnik 10 h. Da pa se poedini

krt ni plačal dvakrat, prinesiti je moral lovec živega, in to večinoma na pol živega vjetega v škopcu. Kako se trpinčijo in preganjajo pri ljudeh koristni drobni ptički! No pa o tem pozneje.

To je kratek površen obris mučenja živali v naših baje že precej kulturnih časih. Če te mučitelje vprašaš, zakaj tako delajo, ti odgovore: Kaj zato? Saj je le neumna žival. Saj je človek gospodar na zemlji, sam Bog je dal v last vse živali, da gospodari nad njimi. Vse to otroci vidijo, slišijo in tudi mnogokrat sami tako delajo. Tako vzgojeni vstopijo v šolo in ti učitelj, daj jim res pravo vzgojo. Mnogokrat se pravi: šola, katera je otrokom v prvi vrsti vzgojilnica in v drugi vrsti učilnica, bo pripravila otroka na pravo pot. Ker se tedaj prva otrokova vzgoja v rojstni hiši navadno ne ozira na ukaz slavnega pedagoga Friedricha Fröbela, ki pravi: «Man unterweise die Kinder schon in den ersten Lebensjahren zur Barmherzigkeit und zum Mitleid auch gegen die Tiere. Denn am Tiere zuerst übt sich das Kind in Barmherzigkeit oder in Grausamkeit und erwachsen, wird es dann barmherzig und hilfsbereit, oder unbarmherzig und selbstüchtig auch gegen seine Mitmenschen sein —, naj skuša učitelj v šoli pri svojih učencih popraviti. Pri nekaterih učencih se vestnemu učitelju posreči, pri drugih zopet ne.

Kako je tu postopati?

«Ljudski šoli je naloga, otroke npravno-pobožno vzgajati, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in zvedenostmi v nadaljno izobraževanje za življenje in dajati jim pravo podstavo, da bodo enkrat vrli ljudje in državljani», tako nam veli § 1. znanega zakona, s katerim se ustanavljajo načela za poučevanje v ljudskih šolah. Glavni namen šole je torej, otroke vzgajati. Otroke učiti, da varujejo in ljubijo živali, se pravi človeštvu koristiti, in sicer ne-le koristiti v materijalnem oziru, temveč tudi v idealnem pomenu — blaži se srce in čut. Učitelj, kateri bi pri vzgoji opuščal navajati otroke k ljubezni do živali, napravil bi pregreho, ker opustil bi del vzgoje. Newton pravi: «Für einen guten und edlen Menschen ist nich nur die Liebe des Nächsten eine heilige Pflicht, sondern auch die Barmherzigkeit gegen die vernunftlosen Geschöpfe». Schopenhauer trdi: Mitleid mit den Tieren hängt mit der Güte des Charakters so genau zusammen, daß man zuversichtlich behaupten darf, wer gegen die Tiere grausam ist, könne kein guter Mensch sein.

V šoli tedaj skuša vestni učitelj otroke pripraviti do spoznanja, da je sicer človek gospodar črez vse živali, a biti mora do njih milostljiv in pravičen gospodar, če hoče, da bode vseč Bogu, kateri je sam največja ljubezen in dobrota. Otroci naj umevajo, da človek sicer sme preganjati živali k delu, a ne dopušča mu Bog, živali preoblagati in neusmiljeno pretepati. Dopuščeno je človeku žival zaklati; živali, njemu ali njegovim domačim živalim in drugim sadežem škodljive, sme preganjati. Vse take

sme preganjati in ubijati, toda mučiti ne sme nobenih. Ve naj otrok kdor ima živali rad, komur se smili uboga živina, temu se smili tudi človek; ta ne bode zaničeval in preganjal svojega bližnjega. Kdor pa z živino grdo ravna, temu otrpne srce tudi proti ljudem. Da je to res tako, nam potrjuje zgodovina. Tako je n. pr. grozoviti rimski cesar Domicijan, kateri je preganjal kristjane, svoje hudobno srce pokazal že v mladosti s tem, da je mučil živali. Žalostna resnica nadalje je tudi, da so dandanašnji moralci in telovaji, kateri počenjajo grozovitosti na ljudeh, navadno svoj posel začeli že v mladosti pri živalih. Vse te pojme skuša naj učitelj vcepiti otrokom v srce pri raznih prilikah, in teh ima obilno. Ljubezen do živalstva naj skuša učitelj otrokom vcepiti: pri verouku, pri nazornem pouku, prirodopisju, pri zemljepisju in zgodovini, pri jezikovnem pouku, računstvu, petju, kakor tudi pri ročnih delih. Ne bom razpravljaj o vsakem tu naštetih predmetov, ker bi bila moja razprava preobširna, temveč usojam se opozoriti na izvrstno knjižico «Tierschutz in Schule & Gemeinde, Preisschrift des Berliner Tierschutzvereines, von Philipp Klenk, Lehrer in Mainz; Verlag Deutscher Lehrer-Tierschutzverein», katero je danes prejelo v dar mnogo p. n. udov slavne današnje konference. Pripomnim le nekaj. Pri prirodopisju ima učitelj najlepšo priliko otrokom vzbujati ljubezen do živalstva, vsaj je smoter prirodopisja, kakor pravi doslovno učni načrt iz leta 1897: «Učencem naj se vzbuja čustvo in ljubezen do prirode, poznajo naj najbolj razširjene prirodnine.» Ker pa se ljubezen do živali vzbuja najbolje, če vidim dotično žival živo v svojem delovanju, naj bi torej učitelj napravljaj s svojimi učenci poučne šolske izlete, kjer bi se poleg drugih predmetov moglo še posebej opazovati življenje in nehanje živali in živalic. Nikdar pa naj ne dopušča učitelj svojim ljudskošolskim učencem, kakor meni nadučitelj Karl Kolb iz Kuttentplan-a na Češkem, nabirati si zbirke hroščev in metuljev; on pravi doslovno: «Die Volksschule hat ja nicht die Aufgabe, die Kinder mit einem naturhistorischen System bekannt zumachen; besitzt aber eine Insektesammlung ohne genaue Kenntnis der darin enthaltenen Tiere für das Kind nur einen fraglichen Wert, so ist es unzweifelhaft besser, dasselbe der Möglichkeit, bei dem Fangen der Insekten eine Tierqualerei begehen zu können, gar nicht auszusetzen.» Nadalje naj ima učitelj pazno oko do šolskih učencev o času rojenja takozvanih «klešmanov», in o času nabiranja in pokončevanja rjavega hrošča v v hroščevih letih; le tu bo opazil pri otrocih mnogokrat nerodnosti.

Sedaj hočem govoriti nekoliko o

pticah.

Obče znana resnica je, da je pri nas vedno manj koristnih ptic, in to ptic selivk kakor ptic črez zimo pri nas stanujočih. Da je vedno manje

n. pr. škrjancev, prepelic, kosov, ščinkovcev, penic, taščic, senic, sov, kanj i. t. d., niso toliko vzrok ptice ujede, lisice, kune, mačke i. t. d., temveč mnogobolj nevedni, surovi ljudje, ki preganjajo in pri tem tudi mnogokrat mučijo te prekoristne ptice. O tem pravi pokojni profesor Erjavec: «Vselej me zgrabi nevolja, ko vidim na kakih vratih pribito sovo, postolko ali kako drugo kanjo. In kaj takega se ne vidi samo pri kmetu, mnogokrat tudi gospod ni boljši od kmeta. Nevednež ne ve, da so te ptice njegove največje prijateljice, katerim bi moral ustrezati, kjerkoli bi mogel. Sove požro največ miši na polju in okoli skednjev. Kanje ravno tako in zraven pokončajo mnogo kač in drugega mrčesa. Kdor tedaj strelja in pribija te ptice, češ, v strah drugim, sam sebi največjo škodo, mišim pa veselje dela! Kdorkoli pribija tako ptico na svoja vrata, pribija tudi sam sebi žalostno spričalo. Pameten človek, ki gre mimo, bode bral iz tega spričala to-le: Tukaj notri stanuje neveden in nehvaležne gospodar.» Tako Erjavec. Ptice love in trpinčijo pozimi, v času ptičje lakote, zapirajo jih v kletke, med okna, ali pa jih puste hoditi v svoji sobi (hiši) postrizoč jim perje peruti, da ne morejo izleteti iz hiše. Tako ne pomislijo prav nič, da so ptice vstvarjene za letanje na prostem, a ne v zapor. V varstvo koristnih ptičev napravili so deželni zakon z dne 17. junija 1870, veljaven za vojvodino Kranjsko. A ta zakon je, žal, večinoma le na papirju, izršuje se malo ali pa prav nič, posebno pri naših slavnih županstvih. V tem zakonu je tudi določba za učitelja, katero vestni učitelj tudi izpolnjuje. § 16. pravi namreč: «Ljudski učitelji so dolžni šolsko mladino poučevati o škodljivosti podiranja gnezd, lova in moritvi koristnih ptičev, ter jim zlasti vsako leto pred začetkom valjenja na znanje dati določbe tega za varstvo ptičev danega zakona in dotične prestopke odvrčati, kolikor je v njihovi moči.» Vestni učitelj bo skušal svoje učence v prvi vrsti naučiti, da bodo znali ločiti koristne od škodljivih, vsaj izmed ptičev, pri nas najnavadnejših. Dokazati jim bo skušal koristi ptičev o času selitve, v hudi zimi in o času njihovega valjenja. Računal bo z učenci, koliko škode napravi na sadnem drevju in drugih sadežih, škodljivi mrčes, in da ta mrčes pokončujejo v prvi vrsti naši ptiči: n. pr. ena sama sinica pokonča v 20 dneh 200.000 goseničnih jajec, vrtna rdečerepka (*Gartenrothschwanz*) poje na dan najmanj 600 muh, eno skorčevo gnezdo prežene eno leto 150.000 večjih škodljivcev i. t. d. i. t. d.

Učitelj bo skušal pri vsaki nudeči se priliki dopovedati otrokom — posebno spomladi — da je vsako ptičje gnezdo s svojim umetnim pletenjem s suho travo, z mahom, žimo, z raznimi peresci in blatom pravi umotvor, katero naznanja stvarstvo božje, učil bo otroke, da je vsako gnezdo nekako svetišče. Vtrjeval bode otrokom še nadaljnje spoštovanje in ljubezen do lastovičjih gnezd, kajti vsako tako gnezdo je pri nas Slovencih že od nekdaj nekak blagodar.

Ker je pa tudi pri vzgoji in pouku popolnoma na svojem mestu znani izrek: «Beseda gine — zgled prešine», naj učitelj tudi s svojim dejanskim delom budi pri učencih ljubezen do živali, posebno pa še ljubezen do ptičev. Učitelj bo torej s svojimi učenci:

- I. ptiče krmil,
- II. ptičem nudil prostor za stavljenje gnezd, in
- III. stavil jim bode umetna gnezda.

I. Krmljenje ptičev.

Krmiti je ptiče posebno v hudi zimi, ko jim je vsa hrana pokrita s snegom. Kako naj tu postopa učitelj s svojimi učenci? Takoj po prvem snegu beri z otroki primerno berilo, oziroma povej jim pri nazornem pouku primerno povestico o lačnih pticah. Povabi jih, naj mu prinese vsak dan primerne ptičje hrane, s katero prično otroci krmiti lačne ptičke. Omeniti mi je pri tem — kolikor imam jaz izkušnje — da ukaz ni na mestu, temveč s primernim ljubeznivim napeljavanjem se otroci zglašajo sami za donášatelj ptičje krme. Učitelju je treba le izbirati zglašajoče otroke rekoč: ti prineseš jutri, ti pojutršnjim i. t. d. Otroci mu donášajo skoraj skozi vso zimo. Vsak se-ve mora na prostor krmljenja sam položiti prineseno hrano.

Kaj naj otroci donášajo? Za naše najjimenitnejše zimske ptičice, za sinice, obešati je — kako se obeša, povem pozneje — na šolskem vrtu, ali dvorišču še ne popolnoma oglodane kosti, košččke nesoljene slanine, orehova jedrca, peške od solčnic, buč in kumar; polagajo naj se razni kuhinjski ostanki, raztolčene kosti, proso, konoplje, oves, laneno seme, peške od jabolk in hrušek, bube mravljincev, živi mrčes iz moke, travna semena iz skednjev, brinjeve jagode, makovo seme, ostanki sadja i. t. d. Naši najnavadnejši zimski gostje, kakor že povedana sinica, rdečerepka, stržek in ščinkovec jedo najrajši izmed že naštetih mesnatih ostankov še zelo radi: konoplje, proso, laneno, repno in makovo seme, oves, peške od buč, od solčnic. Drozdi ljubijo bezgove jagode, šipečje jagode, male živalice i. t. d. Večino našete ptičje piče zamorejo donášati šolski otroci; dobi se pa za mali denar v količkaj večji trgovini v naši okolici n. pr. na Javorniku, Jesenicah, na Bledu, v Radovljici i. t. d.; na željo jo pa preskrbi tudi gospod Jožef Matič v Celju in sicer pičo popolnoma predpisano za dotično vrsto ptičev.

Kake naj so krmilnice?

Zadostuje deščica z malim obrobkom, s streho in stojalom, kakršne razpošilja «Društvo za varstvo živali v Ljubljani», če se ne motim za ceno 1 K 20 h. Če hoče imeti učitelj kaj lepšega in za otročja očesa mikavnejšega, posebno če ima šolski vrt ali vsaj dvorišče, pusti napraviti, pod nadzorstvom svojim, pri domačem mizarju malo leseno, lepo barvano hišico s primernimi okni in vrati. Na hiši napravi kak primerni napis

n. pr. kuhinja, obednica, ali kaj takega. Tako hišo napravi morda tudi učitelj sam. To hišico postavi blizu šolskega poslopja 1 m od tal, kolikor mogoče na vidnem kraju tako, da imajo šolarji-donašalci lahkoten dostop. Priporočljivo je, da stoji hišica v bližini grmičevja, ter da je v zavetju vetroma severnemu in vzhodnemu. Okoli hišice naj je vedno snega prosto. Okrog hišice je dobro tla posipati s krompirjevimi olupki in z drugimi kuhinjskimi odpadki, da vrabci in vrane tod brskajo in žro, ter tako puste drugim drobnim ptičkom v hišici hrano pri miru. V razveseljevanje šolski mladini, pa tudi odraslim, postavi naj učitelj s šolskimi otroci na šol. vrtu ali na dvorišču takozvani «mlaj,» toda ne previsok, katerega si je morda od sosedu preskrbel že o Telovem. Na ta mlaj obesi v navzočnosti otrok venec, na žici nabranih bučnih pešek, semena solčnic, i. t. d. tako, da se venec more gibati sem in tja. Ali, na ta mlaj obesi leseno, ali s trdega papirja narejeno škatljico (škatljico od smodk), katera se napolnjuje s primerno ptičjo hrano. Tu sem prileti sinica, za njo ščinkavec, vrabec i. t. d., sede na venec pešek, kljuje in trga, se ziblje sem in tja; oziroma, ptičica prileti v škatljico, škatljica se suče, in ptiček odleti ves vrtoglav s pičo v kljunu. Ta venec in škatlja ima kmalu polno mimo idočih gledalcev malih in velikih. Učitelj pa je dosegel uspeh, kajti kmalu bo opazil takih ptičjih «gugalnic» tudi pri prostih kmečkih kočah v svoji občini. Ob času ptičjega krmljenja naj se ne pozabi ptice napajati s segreto čisto vodo, posebno v trajajočem suhem mrazu. Da pa voda ne zmrzne tako hitro, postaviti je treba posodico na kos dobro segrete stavbine opeke; ali pa, kar je sicer dragoceneje, postavi naj se kositerna posoda z dvojnimi dnom in med ta prostor naj se vlija vrela voda.

Krmiti priporočajo pticam tudi o času njihovega valjenja — v mesecih maj in junij —, posebno če je trajajoče posebno suho vreme.

II. Ptičem je nuditi prostor za stavljenje gnezd.

Zmerom težje dobivajo ptice primerne prostore, kjer bi si zidale svoja gnezda. Iz vasi izginjajo lesene hiše, kjer bi gnezdila rdečerepka in muhovčka. Po vrtovih in livadah podira sekira staro hrastovje z votlimi vejami, v katerih je prebivališče sinicam, škorcem in žolnam. Vedno bolj trebijo polje in meje raznega grmičja, kjer bi stavili razni drobni ptički svoja gnezda. Povsod le vedno večje goličavje, ali pa se mesto starega drevja in grmovja zasaja mlado sadno oziroma gozdno drevje. Učitelj naj bi tedaj skušal s svojim ugledom in po šolskih otrocih vplivati, da bi se, recimo pri napravi cvetličnega vrta pri kaki hiši v svoji občini, zasajalo tudi tako grmičevje, katero bi služilo tudi ptičem v domovanje. Skrbeti pa je vsekako vestnemu učitelju, da se na šolskem vrtu ali v to primernem dvorišču zasadi grmičevje, v katerem posebno radi gnezdijo ptiči. Tu hočemo našteti nekatero tako grmovje imenoma. Ptičem posebno ugaja:

Gabra (Hainbuche), bukev (Rotbuche), kadulja (Salbei), jasin. maklin, (Massholder). Potem grmičevje, ki daje ptičem pičo: Ptičja črešnja (Vogelkirsche), jerebika (Vogelbeere), kohljika (Faulbaum), bezeg (Holunder), rdeče grozdice. Nadalje grmičevje, v katerem se zareja razni mrčes — ptičem v hrano: Trepetlika (Pappel), vrba, bodičevje (Ginster). Ptiči zelo čislajo tudi beli in črni trn ter divjo rožo.

Veliko lažje pa je tičem napravljati in obešati

III. umetna gnezdeca.

Tu zopet lahko učitelj s svojimi učenci dejansko poseže v delo s tem, da na svojem šolskem vrtu — če ga ima — vpričo učencev stavi primerna votla gnezdeca. Potrebno in važno pa je vedeti, da je obešati vsaki vrsti ptičev primerno gnezdece v primerni visočini. Nekatere vrste ptic hočejo imeti za svoje valjenje gnezdeca, narejena iz prevotlenih dobro posušenih debel, druga vrsta ptic se zadovolji z malo leseno škatljico, zbito iz štirih ali več deščic.

Umetna gnezdeca iz dobro presušenih votlih (prevrtanih) debel ljubijo: Pet vrst sinic, mali plezavt (der Baumläufer), detal, male žolne, muhovčki (der Fliegenschnäpper), škorec, vijoglavka, (Wendehals), pastaričica (Bachstelze), večje žolne, in druge. V umetnih gnezdecih, izbitih iz lesenih deščic, gnezdiijo: Rdečerepka (Rotschwänzchen), muhovčki in škorec.

Dovoljujem si v naslednjem navesti natančneje za nekatere vrste ptičev kam in kako je obešati umetna gnezdeca.

Za sinice se sme obesiti gnezdece ne višje ko 3—4 m od tal, ter ne na debelo drevje; najbolje pod kako debelo vejo. To gnezdece — kakor sploh vse — naj se močno priveže z žico; a ker žica kvari drevo, s kako drugo vezjo, recimo z usnjeno vezjo. Kakor sem rekel privezati je dobro; kajti če se le količkaj od vetra maje, nezaupljiva ptica — posebno sinica — ne gnezdi v njem.

Če naj se obesi gnezdece na kako steno, ga je obesiti tako, da visi vletalnik nekaj navzdol. Dobro je okrog gnezdeca privezati ali pribiti trnjevih šib, ker zastavijo dohod mačkam, dajo pa ptičem zavetje, da rajše gnezdiijo. Gnezdeca, ki se obešajo na hiše, pri kateri je dosti vrabcev, ne smejo imeti vletalnike širje ko 2'9 cm, ker sicer gospodje vrabci preženo vse sinice. Za škorce zadostuje, kakor sem že rekel, hišica izbita iz štirih deščic, zakaj povsod gnezdiijo prav radi; paziti je le, da je vletalnik dosti velik. Obesi se za škorce lahko več gnezdecev na eno in isto drevo, v vseh bodo gnezdili škorci.

Za pastaričice, vrtoglavke in škorce je gnezdece obesiti na velikih drevesih v visočini 7—8 m. Rdečerepke ljubijo srednja in velika drevesa gnezdece naj je 3—4¹/₂ m od tal.

Muhovčkom naj se obesi gnezdece 3—4¹/₂ m višine na velikih drevesih.

Rdečerepkam in muhovčkom se lahko obešajo gnezdeca tudi na vrtno lope in stenske okraske, zakaj tudi tu gnezdijo prav radi.

Pod vletalnik umetnim gnezdecem vtakniti je male lesene palčice; le te ne smejo biti predolge, ker služijo drugače pticam ujedam za sedež. Nekateri priporočajo mesto palčic pribiti mal trkelj. Na drevesa obešana gnezdeca naj se privežejo na taka drevesa, ki ne stoje posamezno in katero pomladi hitro ozeleni, obešajo naj se tam, kje stoji drevo blizu drugega; še ljubše je pticam, če rasto v bližini male smreke in jelke. Ptice ljubijo snago, radi tega naj se vsako pomlad obešana gnezdeca dobro očedijo notranje nesnage. Umetno narejena gnezdeca je dobiti za malo ceno — če se ne motim za 60 h — pri «Društvu za varstvo živali v Ljubljani.» Letos je to društvo podarilo in franko razposlalo precejšnje število valilnic; naša šola n. pr. je dobila troje.

Omenim naj še tu, da kdor hoče imeti na svojem vrtu drobnih ptičev, naj ne trpi pod nobenim pogojem vranine vrste ptičev — posebno srak — gnezdit, kajti ena sama sraka na vrtu iztakne vsa naravno narejena gnezda drobnih ptičev, jih razmeče, in če že dobi v gnezdu jajca ali mladiče, vse pokolje in podavi. Tedaj iz vrtov srake proč!

Drugo, kar naj bi nobeden ljudskošolski učitelj ne imel v svojem stanovanju, so drobne ptičice pevke v kletkah, vsaj naš nekdanji profesor na vadnici — no je že nekaj let — učitelj v prirodopisju, nam je odločno to odsvetoval iz prav lahko umljivih vzrokov; jaz za svojo osebo mu dam prav.

Nadaljno učiteljevo sredstvo, katerim učencem more blažiti srce, je tudi čebelarstvo na šolskem vrtu. Učitelj, ki s pomočjo svojih učencev čebelari, ne blaži samo otroških src, temveč vzbuja ljubezen do vseh živali. Znana resnica je, da čebelar navadno ni surov in neusmiljen do živali, še manje pa do svojega bližnjega.

S takimi in enakimi sredstvi naj bi skušala šola omejiti trpinčenje in preganjanje živalstva, in sicer najpreje pri šolskih otrokih in po teh odrasle, vsaj ima učitelj nekako pot do starišev skozi otroška srca.

Ker pa učitelj današnje dni še zmerom nima tistega prepotrebnege ugleda — za to skrbe, če drugi ne, pa premnogokrat ena ali dve osebi skoraj v vsaki kmetski občini — da bi mogel kaj kmalu bolj oblažiti ljudska srca do ubogih nemih živali, naj bi tudi drugi faktorji intenzivneje delovali. Po zakonu poklicana oblastva naj bi podrejeno ljudstvo vedno nadzorovala ter vsak prestopok ostro kaznovala. Želeti bi bilo, naj bi se naši slavni kmetski županjski uradi z vso vnemo poprijeli navodil in določb, ki so n. pr. predpisane v deželnem zakonu z dne 17. junija 1870 l. (varstvo ptičev). Pričelo naj bi se polagoma misliti, da bi se tudi

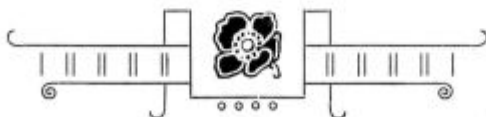
po naših kmetskih občinah in vaseh skušali dobiti prostori — kakor je v navadi po mnogih mestih —, kjer bi se stavile, recimo krmilnice, kate-
tere bi polnili s ptičjo hrano, recimo občinski sluga.

V naše šolske knjige naj bi prišlo kaj več berilnih sestavkov ala Stritarjev spis «Zajčja tožba» (Gangl-Josinovo drugo berilo), kajti kaj pomaga, če otrok bere v berilu, n. pr. pri konju. še tako natančno opisovanje, kake ima konj oči, ušesa, rep i. t. d., a ne besedice, ki bi mu povedala, koliko konj za človeštvo trpi, kolikokrat je neusmiljeno tepen, vse isto opisovanje za otroka nima toliko haska, ker pri otroku je treba najpreje vzgoje in potem še-le znanosti. Ker tega primanjkuje v nekaterih naših berilih, naj si učitelj skuša otrokom izmisliti sam pri opisovanju živali.

Umestno se mi nadalje dozdeva. naj bi naša javna poslopja, kolo-
dvorske čakalnice, gostilniške sobe, posebno pa naše šolske veže in hodnike krasile velike in lepo pobarvane stenske table, na katerih bi bilo videti razne vrste naših najnavadnejših drobnih ptičev. Na tej podobi naj bi bil tiskan stavek z velikimi črkami, recimo: Lačne smo, dajte nam jesti! Te stenske table naj bi bile našim šolam nekak učni pripomoček. Podobne stenske table razpošilja in prodaja Berliner Tierschutzverein (Berlin, Königgrätzerstrasse N. 108) po prav nizki ceni. Mal tak odtisek videti je v knjigi: Lesebüchlein des deutschen Lehrer-Tierschutzvereines, 2. Bändchen, na strani 44 — v knjigi nam podarjeni od društva Lehrmittel-Zentrale. Za naše razmere le-ti nemški plakati niso, ker so tiskani v jeziku našemu ljudstvu nerazumljivem.

Morda bi za naše slovensko ljudstvo, za naše slovenske šole hotelo preskrbeti takih velikih slovenskih tabel «Društvo za varstvo živali v Ljubljani.» In če bi to ne hotelo ali ne moglo, naj bi jih za naše ljudske šole blagovolile preskrbeti c. kr. šolske oblasti.

S tem končam.

KAKO IN KOLIKO SE POUČUJ V DEŠKIH ROČNIH DELIH NA LJUDSKI ŠOLI.

PO DR. WOLDEMAR GÖTZE-JU POSNEL: ANTON MASLO — RICMANJE.

Pouk v ročnih delih razširja sredstva k vzgoji pri našem pojavljajočem se naraščanju s tem, da uporablja delavno hotenje k sistematičnemu razvitju telesnih in duševnih moči.

Težišče vsega gibanja glede na pouk v ročnih delih je v zahtevi, da otrok nekaj dela, opazuje in izkuša ter se okrepi v svoji vzgoji.

Vsi drugi od prijateljev ročnih del v tem oziru zastopani nazori, da postane roka spretna, oko bistro, da se razvijajo čuti za oblike in barve, da se delavnost mišic pospešuje, se torej zlagajo s predlogom, da otrok uporabljaj pri praktičnem delu svoje moči. Tu ni le jedro vprašanja temveč tudi središče, v katerem se križajo smeri te vzgojevalne misli naj si že bode v pouku ročnih del ali v pouku spretnosti za ročna dela. Če hočejo nekateri ta pouk poveriti učiteljem, drugi rokodelcem, ako vidijo ti v tem vaje, drugi koristne priprave in če hočejo dalje poverjati koristne priprave deški igri, šolskemu pouku ali domači uporabi, žele vsi, da se otrok peča ter uporablja svoje občute za to in da razvije po prevladanju fizičnih težkoč svoje duševne in telesne moči.

1. Ročno delo razvija poleg telovadbe telesno moč, spretnost in ročnost dečka in ga po zdravlilni menjavi stori močnejega napram duševnim naporom. Pouk v ročnih delih povspešuje fizično blagostanje učencev neposredno, ker zahteva po različnem telesnem premikanju napram duševnemu delu mnogostranskega mišičnega delovanja. Če je napornost, koju zahteva šola od gojenca, sedaj preenakostranska, se s praktičnim poslom doseže večje soglasje, pravo razmerje med uspehi, koje se zahteva od učenca. To pa mora vplivati neposredno ugodno na normalno razvijanje sedanjega naraščaja.

Ročno delo v zvezi z telovadbo, ki v prvi vrsti povspešuje razvijanje mišic, povzroča tudi delovanje živcev, kateri se prevelike napornosti oproste ter odpočijejo. Duševni pouk vadi osrednje dele možganov, ki so najfineje orodje duha; pouk v delu vadi čutne organe kakor oko tip, občut, katere stavi v nadaljno raznostransko delovanje; tudi telovadno premikanje deluje bistveno po močnem pretresu mišičnega delovanja. Ona

gimnastika, ki razbremeni možgane, je pa v našem nervoznem veku v dosEGO motenega ravnotežja med telesom in dušo neprecenljive vrednosti za hrano duše.

Poraja se vsklik, da se s tem nastopa pot preobloženja. Ali je to res ali ne, ni gotovo, gotovo pa je, da v današnjih šolah telesno razvijanje in vaja čutov zaostaja za omiko razuma. Šola zahteva preveč enostranskega dela od svojih gojencev; zadostuje sicer zahtevam, ki se tičejo uspešne zmožnosti mlade duše, a ni kos nadaljni uporabni strani. Na vsak način je paziti na pripombo, da se sedanji učenci ne morejo več oživeti; nimamo sveže, vesele mladine, ker naša javna vzgoja hoče delovati le potom pouka, potom posredovanja velikih množin vednosti, ne pa da bi vzgajala trdne značaje ter tvorila npravno hotenje pred shva-tanjem vednostne snovi.

Znan je stavek pedagogike, da predno se vidi na otroku kak učni vpliv, morajo vse njegove fizične potrebe biti zadovoljene. Preskušala se pa ne bodo vsa dejstva sedanje šole na podlagi tega stavka. Razred, ki je utrujen in izmučen in kjer se po dveh ali treh urah v pouku nadaljuje, bode gotovo pogrešal zadostne množine čistega zraka, telesnega gibanja in tečne menjave naporov. Vera gre učiteljem in zdravnikom, da se število kratkovidnih radi čezmernega sedenja v zaprtih prostorih širi; opravičeno bi bilo, da bi se mladi naraščaj obvaroval prenapetosti, če se hoče šola rešiti marsikaterih nadlog.

Enostranosti šolskega pouka prišlo bi se v okom z izurjenim praktičnim delom. Kdo še ni poskušal prenaporen v eni smeri ubrati drugo? Kaka olajšava! Ne rabi se absolutnega miru, temveč svežo menjavo. Radi tega menjajo se učni predmeti v razdelitvi uka po urah na teden. Kako plodonosna bi pa bila menjava med dušno in telesno napetostjo, med trpnim privzemanjem učne snovi in prosti samodelavnosti, med počitkom in živahnim gibanjem telesa. Da se tedaj praktično delo poleg telovadbe smatra faktorjem splošne vzgoje, služiti ima kot sredstvo, ki po duševni prenapetosti pomirja in zbira, med tem ko ima na drugi strani vaditi čute, ki krepe živce in pomagati telesu k tako potrebnemu gibanju.

2. Pouk v ročnih delih razvit po vsestranski izučbi in v spretnem sukanju najpotrebnejših priprav je splošna ročna izurjenost. Kdor ve kako nepripravna je večina učencev radi pomankljivosti vaj, kako raste vedno bolj splošna nespretnost s povzdiganjem obrti, ko se jemlje učencem mala dela kakor vezanje zvezkov in obrezovanje knjig, si gotovo želi, da se to namesti s poukom v delu. Učenec si danes knjig ne veže, ker jih dobi v platnicah; ne črta si zvezkov, ker so že črtani; za špičenje ima mehanične priprave, da celo pivniki se razprodajajo vrezani. Zdi se, da nima otrok več rok pri sebi. Če je pa poklic šole v tem, človeka vzgojiti ter njegove darove razviti, ako ne sme dajati prednost do-

ločenim smerem, da se nasprotne druge slabe, je gotovo opravičeno, da se vaja rok ne sme zanemarjati. Resnica je, da roka, organ organov, v soglasju z razumom stori človeka človekom. Velika večina ljudi živi le z rokotvornostjo; najmanj 90% vseh v šolo dovedenih otrok bode si služilo svoj živež na podlagi rokotvornosti. Če se pomisli, da je šola radi življenja in ne narobe, je gotovo koristno, da se v šoli pospešuje razvijanje tega važnega orodja.

Ljudje, koji pridobivajo s pripomočjo roke živež, niso le kmetski in mestni delavci ter rokodelci, temveč tudi umetniki, kakor: stavitelji, plastiki, slikarji ter glasbeniki. Koliko sreče in življenske moči odvisi od spretnosti roke zdravnika v klinikah bolnišnic? Tudi življenje domobrancev, in njih domovine je odvisno od njihovega očesa ter trdne roke. Marsikdo utegne reči, da skrbi šola za vzgojo roke s pisanjem in risanjem. Oba predmeta pa zahtevata le enostranske rokotvornosti. Spretnosti je vse eno, ako poteguje s kamenčkom, peresom ali svinčnikom. Pri pouku mlajših otrok v pisanju je omeniti, da se malega otroka sili shvatati umna sredstva za duševni promet, za kar ne čuti še potrebe, radi tega tudi ne zanimanja. Ravno tam pa, kjer žive najživahnejša zanimanja v razvijanje moči, se ne povdarja na vzgojo v pravem pomenu besede. Merodajnost pouka sloni mnogovrstno na razvijanju, nima vedno pravih duševnih pogojev.

Ako se pa tudi postavimo na stališče razvijajočega pouka, ne moremo reči, da se bode roka potom šolskega pouka izurila, ker zahteve do spretnosti roke pri pisanju in risanju so premajhne. Lehko orodje, pisalnik, premika se le v ravnini in pri njegovih potezah se rama in roka naslanjata vedno na pisalno ravnino. Tu ni govora o uspešnem napenjanju kake moči. Vse drugače je pri potezah noža, kladiva, žage glede spretnosti in moči! Tu se giblje orodje popolnoma na vse smeri; tu se roka in rama prosto gibljeta; nimati le naloge drsati po podporni plošči. Če se hoče roka vsestransko gibati in uči ubogati vsako zapoved volje, mora pogrešati vodilno ploščo, kar je zanj to, kar berglja tistemu, ki hoče hoditi prosto.

Dandanes je delavec in rokodelc, ki je obiskoval šolo, mnogostransko poučen in vzgojen, a nima tehnične izučbe; radi tega je njegova samodelavnost, zelo majhna. S par besedami: naši delavci vedo mnogo, a zamorejo pa malo. Govore, če je potreba, dobro, delajo slabo. Splošni pogrešek: naši rokodelci ne poznajo prav svojega posla; naše rokodelstvo je tehnično padlo. Ker uvidevamo nasledke zanemarjene rokotvorne vzgoje, delujmo za to v šoli, ki med vsemi vzgojevalnimi napravami obeta v tem oziru največ uspeha.

Pomoč pri tem ne leži morda v izučbi k določenemu obrtnemu delu; ona je le v njegovem pravem rokotvornem pouku, ki stoji v tesni zvezi s splošno vzgojo.

3. Pouk v rokotvornosti vadi razen risarske delavnosti tudi zmožnost očesa, da ostro in pravilno vidi. On tvori nazorovanje in uči otroka opazovati, ter mu da priliko baviti se z lastnimi izkustvi. Pestalozziju se ima zahvaliti pedagogika, da je pouk nazoren, da otrok zaznava. Kakor je hvalevredna ta zahteva glede duha in pojmov, tako se lahko trdi, da ni še utemeljena v praksi ter da je za to nazorni uk v nevarnosti, da prestopi v golo besedičenje. Mnogokrat govori tak nazorni pouk le o besedah in podobah brez pravega pojma brez bistvene izkusbe. Ako bi zahteva Pestalozzija prešla v meso in kri, ne opazovali bi kako malo otrok rabi svoje čute, ker se uče na pamet in pozabijo na vid in sluh. Tudi, ako bi nazorni pouk zadostoval, šli bi po štirih posredovalnih stopinjah: pouk na podlagi besed, zaznava, podobe resničnega predmeta in izvršba praktične uporabe. Lahko je razumljivo, zakaj ima zadnji pedagoški način svojo posebno veljavo. Vzgojimo tedaj otroka potom dela.

Pouk o delu je brez opazovanja in brez zaznavanja nemogoč. Po delu potrjuje učenec, je li prav videl, izda pobotnico za to, kar je od zunaj prejel. Deček, koji vihti žago, dela s kladivom in kleščami, pride do prepričanja, da mora rabiti svoje čute, kakor hitro vzame orodje v roko. Vsak lahko doživi, da mora pri praktičnem delu paziti; v raztresenosti se še žeblija ne more pribiti.

Pouk v rokotvornosti je nazorni pouk na večji stopnji; on ni pouk z besedami, temveč z deli. Ta stavek naj preobrazi šole, ki se pečajo s predmeti izkustva. Tako se ne bode več vedelo, da se pridobiva vednosti brez lastne delavnosti in izkustva. Velik napredek zadnjih dveh stoletij in mogočno razvitje prirodnih ved ni še ocenjeno za pedagogiko. Upati pa je, da bode pouk v ročnem delu blažilno vplival. Tu zasledimo ravnotežje v katerem se vzdržimo napram jezikovnemu pouku, ki je nagnjen na bolj notranje pojme in miselnost. Kakor je pouk v mišljenju in jeziku jako potreben, tako ima tudi biti popolnjen z opazovanjem in izkustvom. S praktičnim delom se slovniški pouk, ki se v sebe vtaplja, vnovič vzdigne v občute. Jasen pogled, odprt čut, kateri koristi tudi drugemu pouku, spremeni vse bistvo dečka; na tak način se je pridobilo učence. Dokazano je tedaj, da ne trpi teoritičen pouk na ta način v nobenem obziru, ker kar gre časa v izgubo se prikaže v duševni svežosti in prožnosti. Primerjati je to popotniku. On se je odahnil pri hladnem studencu, med tem ko je pustil krevsati družega dalje brez odmora; ne le, da ga prvi doide, temveč ga tudi prehitil. Tako nadkrili učenec, ki se je osvežil po praktičnem delu, svojega tovariša, ki je preveč nakrmljen z duševno hrano in mu je pouk v breme. Utegne kdo reči, da na tak način ne bi dosegala šola višjih svojih ciljev. Ne. Kdor hoče duševno življenje vzbuditi in pospeševati ga ter ga razvijati in krepiti, ta mora začeti pri gojitvi občutov. Oni nosijo in posredujejo za duševno življenje,

so vrata za vsa izkustva, katera imamo. Kdor jih zanemarja, škoduje duševnemu življenju.

4. Pouk v delu razvija čut do oblik in lepote; on je temelj gojitve okusa.

Kdo bi dvomil, da ne bi bilo sedanjemu, k preveliki učenosti naklonjenemu šolstvu zdravilno par atomov estetičnega elementa. Le malo obstoja ima navdušenje za lepoto v oblikah, za veselje v barvah, razen v risanju, sedanji pouk. Za vsakega človeka je pa gojenje okusa zelo potrebno. Veliki del krivice na izostajanju naše umetne obrti, ne le za drugimi z nami živečimi narodi, temveč za našo lastno preteklostjo, je pripisovati učenosti vzgoje in vedi, ki se vzdiguje nad umetno obrtjo in močjo. Enakostranosti in pomanjkljivosti naroda so že naslikane v njegovem šolstvu. Radi tega je pozdravljati uspešno gojenje okusa, ki se glede pouka v delu nudi pri rezbarstvu in gnetenju, glede barve pri lepenju.

5. Pouk v delu služi izobrazbi duha. On ostri, ker ima čist pogled in jasen razum za rešenje nalog, pazljivost in pospešuje uspešno mišljenje. On rasširja znanosti in razvija moč razsodbe praktičnih stvari.

Dalje razjasni rokotvornost marsikatero predstavo, ki je ostala temna pri teoretičnem pouku, s tem, da se izvršujejo praktična dela v zvezi s šolskim poukom in se silijo do praktične vpodobitve v znanstvenem podatku razvitih pojmov. Doživimo veselje z otroci, ko vidimo, da razumevajo temne pojme po živahnem opazovanju in lastnem delu. Zato si pa tudi prizadevajmo, da bomo razumeli, kako prenesemo marsikateri dobri košček zanimanja in razumevanja iz učenčeve delavnice v šolski pouk. Bil je učenec, kojemu je bil pouk o geometričnih telesih deveta dežela. Ko pa učitelj zaznamuje z žico kote in ogle, reši dečka, ki je videl na tabli poprej le neko zmes črt. Učenec, koji izdeljuje v delavnici osmerek iz lepenke, pozna na podlagi merjenja stranic enakost, po skladanju trokotov enega na drugega pa skladnost. Lastnosti telesc ne pozna le po pripovedovanju, temveč jih sam doživi. To, kar je sam izdelal je njegova lastnina. Drugi učenec, ki je videl isto telo naslikano na črni tabli z belimi črtami, nima tega zanimanja; kakor se ta slika izbriše z gobo, tako se mu dušna slika razblini. Z eno besedo povzeto: Prestavi učenca v samodelavnost, in pouk ne bode pogrešal zanimanja in spomina.

6. Pouk v rokotvornosti vodi želje do dela po pravih tirih, pelje k veselju do dela in izdelanega, ter priuči učenca skrbnemu izdelovanju nalog ter ga tako vzgoji k pridnosti in k drugim gospodarskim čednostim. Tako priuči moč volje do konečnega delovanja in služi k razvitju močnejih značajev. Medtem, ko sili rokotvornost dečka, premagovati fizične težave, pospešuje njegovo hotno moč in jo razvija stopnjema s premagovanjem vseh zaporedoma se vrstečih zadržkov, dokler ne pride po na-

petosti eneržije po končani dosegli smotra k srečni rešitvi. Kakor pri telovadbi tako obstoji tudi v vodstvu otročjega čuta do delovanja o vzgoji volje najiminitnejši pomen rokotvornosti. Če deček pred telovadno vajo združi vso svojo moč, hoče. Medtem ko telovadba eneržijo volje za malo časa zbere in jo ob enem prenese razganjalno silo, zahteva pouk v rokotvornosti bolj tajnega napetega hotenja; pri njem se eno delovanje volje združuje z drugim, da se tako doseže stanovitnost in trpežnost volje.

Marsikateri neodkrit dar, ki je spal doslej pri učencih, se v delavnici odkrije. Pri sedanjem nedelujočem vsprejemu učnega gradiva ne more se uspešno pregledati skupnih darov dečka. Ako se jih pa privede do praktičnega delovanja, povzroči se popolnejše razvitje njihove individualnosti. Po pouku v ročnih delih se tudi povzroča nekaka pravna enakomernost. Počasna misel, koja ne zadostuje pri vsej učiteljevi zvestobi pri teoretičnem pouku, zamore plodonosno delovati po praktičnem vestnem delu. Zaostali učenec dobi veselje k delu in zaupanje v sebe med tem ko po pritisku samozavesti prej ni ničesar mogel doseči, da niti tega ne, česar je bil zmožen. Odprta glava pa, kateri se sicer vse posreči, se uči poznati, ako njegovo miselno lahko delo ponesreči, da so na svetu reči, na katere je paziti in skrbeti ter da so gotovost in dolžnost prav cenjene lastnosti. Učitelj zasluži največje veselje, ko vidi, da gojenec stavi vso moč za dosego svrhe, koja ima tudi on. — To veselje se zamore uživati v pouku dela. Občudovanja vredna je močna stanovitnost in trdna volja do gorečega hrepenenja naših mladeničev. To vidimo manj pri učencu, ki je truden učenja, katerega vedno silimo k težavnemu prejemanju učnega gradiva! Ni torej čudo, če se jim z vednim dotekanjem vednostne snovi tlači veselje do dela ter jih otopi. V delavnici se pridobi popolnoma drugi utisek; tu vlada življenje in hrepenenje, ki oživlja vse moči v ognjenem premikanju. Iz teh razlogov se je stvar vedno in povsod dobro ponesla, kjer so večši učitelji gojili pouk v praktičnih opravilih dečkov. Skrivnost tega povsod nastopajočega uspeha tiči v naravni ljubezni k praktičnemu delu, ker ona naraste v pravo navdušenje. Veselje do dela odstranja vse težave; vredno je vseh težkoč, naj si bode tudi potú; ono je vzvod, ki stavi vse mišice in živce v gibanje tako, da se doseže v splošnem veselju cilj, za katerim se že prikaže drugi.

Prednost vsega fizičnega dela napram duševnemu je, da deček uvidi z lastnimi očmi razlog, s katerim je delo pogrešil ali ponesrečil. Tu uvidi, da ako bi skrbneje delal bi bil uspeh bolj viden; na tak način dobi veselje do izgotovljenega dela, ker njegovo pravo plačilo je, da delo mojstra hvali. Pogreški, koji se pojavljajo pri duševnih delih, ne pridejo vedno na dan, temveč ostanejo v duši; ravno tako nima duševno delo za učence vidno razumljivega razloga. Poglej na drugo stran dečka, ki sme biti stvarno delaven pri praktičnem delu. Kako veselje in bodrost ga navdaja,

ko vidi to, kar dela, napredovati. Tu dela zase iz sebe. Pri tem je vsaka stopinja, ki pelje k cilju, sama za-se cilj. Primerjal bi dogodke takega fizičnega dela hribohoji. Prvi sklep je prilezti do vrha, ki ga zagledamo že iz doline. Potem naredi se črtež na papirju in pot v duhu je že končana. Zdaj začnemo s čilim duhom nastop. Napreduje se krepko, kajti vsak korak nas približuje cilju. Dobe se med potjo postaje, iz katerih se veselimo doseženega. Če se je prišlo do vasi, katerega zvonik je raz hribovega pobočja gledal v dolino, naredili smo že precejšnji del poti. Potem pride gozdna meja, po kateri hrepenimo in od katere pričakujemo daljnega prostega razgleda. Vedno večji postaja obzor, vedno čarobnejši pogled med tem, ko se približujemo visokomolečemu vrhuncu. Končno smo gori, težko delo je premagano z žrtvovanjem svojih moči. Po čem smo hrepeneli, to smo dosegli. Kaj nas briga, ko razmotrivamo črez vrh in dol razkošno ozemlje do naših nog, da smo ojačili mišice in živce po trudapolni hoji, da so se naša pljuča nasrkala blagega ozona iz ozračja in da se nam je zbudil energičnejši krvni obtok. To je bila velika pridobitev za naše zdravje. Isto je pri fizičnem delu dečka. Ako ima nalogo, narediti načrt in celo še enkrat prej pregleda v duhu. Potem nariše n. pr. skrinjo po merah; deli se razrežejo. Ko je žaga opravila svoje delo prične skoblič svoj posel: deske se izgotavljajo. Če se mu to posreči, prične s sestavljanjem delov. Tako raste napredek njegovega dela, da pride do prepričanja in najživahnejšega zanimanja. Kaka škoda, ako bije ura, ko mu je končati. Prihodnjič je gotovo tu pred časom, da izrabi vsako minuto. Kakšno srečo uživa potem, ko se mu je po nemalem trudu in marsikakih težkočah delo posrečilo. Kar mu je bilo prej smoter, ima sedaj pred seboj kot sad svoje volje, ki se da prijeti z rokami. To delo, ki je tako nezatno ima za dečka vrednost najdovršenejega umotvora. Koliko se pri tem nauče in kako se jim učvrsti in utrdi volja. Ne glede na to, da goji učitelj raznih vzgojnih namenov za gojitev roke, razvijanje okusa, gojitev volje i. t. d. je deček srečen in se veseli samostojnega izdelka; to ga zadovoljuje. Vsak izdelek ojunači dečka k novemu, krepkejemu hotenju. Z močjo raste veselje k opravi, v tem se pa razvija delavna moč kot karakteristični moment. Velika pridobitev vzgoje je iz tega vzrastla samostalnost. Sam bodi mož, to je temeljni stavek, ki izhaja iz takega delovanja in taki po življenju pridobljeni nazori ne izginejo, temveč preidejo v meso in kri ter se uporabljajo tudi na drugih stališčih. Nikdar se močna volja ne zbudi na podlagi besed, temuč na podlagi del. Če se deček uči v pouku rokotovornosti v dosego določenega smotra, vadi se v delu in sam tvori svoje lastno hotenje, svojo lastno voljo. Dečki, ki so se učili z zastavljanjem svojih moči premagati težave, ki so se smeli v svežem menjavanju z duševnim delom tudi telesno gibati in sukati, niso v nevarnosti, da se jih loti nemladeniška utrujenost glede na učenje; oni so

se hoteli učiti. Ako je lenoba vseh grdob grdoba, je resnično, da vidimo v krepkem delu začetek vseh čednosti. Vzgoja dela pride tedaj v poštev, ko se uvidi, da šola ni edino le zavod za pouk v vedah in za kulturo razuma, temveč vzgajališče, iz katerega prihajajo krepki delavni ljudje. Število učenih, ozirajočih se narav je veliko; manjka pa energičnih, krepkodelujočih mož. Iz teh razlogov naj se pospešuje pouk v rokotvornosti in splošno glasilo pri vzgoji bodi: Blagoslovljeno bodi sveže dejanje.

7. S praktičnim delom pospešujemo in dopolnjujemo šolski pouk. Da se ne more moška mladina brez dela vsestransko vzgojiti, potrjuje, da je praktično delo spoznano in posod cenjeno vzgojevalno sredstvo, ki do sedaj deluje v enem smislu nezanesljivo. Radi tega je želeti, da bi bil rokotvorni pouk upoštevan, ako ne v razdelbi učnih ur, pa v vzgojnem postopanju z ozirom na moško mladino. Utemeljujemo našo željo s povdankom, da roka otrokova dosedaj ni bila zadostno vzgojena; dosedanja vzgoja je skušala večidel delovati po teoretičnem pouku, po posredovanju vede; napačno ni izpreminjala znanosti v moč, pospeševala je nazor a ne volje in odlašala je z enostransko gojitvijo uma z vzgojo samozavestnih krepkih značajev.

Dalje povdarjamo, da se ne oporeka reformni Pestalozzija glede nazorovanja, temveč, da se ugodi zahtevi pouka v ročnih delih, da se otroka sili k vednemu nazoru in opazovanju. V rokotvornem pouku je zastopan pravi nazorni pouk. S tem dovedemo po praktičnem delu nazorovanje k izkušnji, dobimo princip, ki je podlaga vsem vednostnim izkušnjam in ima človeštvo radi velikanske podjetnosti zahvaliti. Ta princip tvorimo plodonosnim za vzgojo nadaljnega rodu. Da se mladina pri delu živahno zanima, je, da sama opazuje in izkuša s tvorjenjem svojih lastnih moči. Tu se ne gre za nov učni predmet, temveč za vzgojno načelo, ki je poslednji cilj splošne vzgoje. V rokotvornem pouku se vidi to načelo jasno; ono se razvije v praktično-pedagoški uporabi. V tem stališču je dano mesto ročnemu pouku v skupnem vzgojnem načrtu. Da bode njegovo delovanje posebno razvito, ima biti metodično predelano. To bi nam kazala metodična knjiga rokotvornega pouka. Kakor privede pouk v veronauku otroka v svet naših verskih predstav, prirodopisni v razumevanje narave, ki ga obdaja, tako uči pouk v ročnih delih poznavati ABC človeškega dela.

Iz zgodovine šolstva.

I. Slovenca Anton in Josip Špendov ter nastanek «politične šolske ustave». — II. Šolsko-pedagoška naloga iz l. 1829. — III. «Klagovanje enega školnika.»

Priobčil dr. Fran Ilešič.

(Konec.)

Als unmittelbarer Vorsteher der Schule und des Schullehrers muß der Orts-priester die vorgeschriebenen Lehrgegenstände, das zweckmäßige Verfahren bei dem Unterrichte und die in Schulsachen ergangenen Verordnungen so gründlich und genau kennen, daß er den Schullehrer und dessen Gehülfen richtig zu beurteilen, zu belehren, zurechtzuweisen und zu leiten imstande ist. Zu dem Ende soll er sich mit dem Schullehrer und dessen Gehülfen öfters in einer Unterredung einlassen, um das Maß der Kenntnisse, die sie besitzen, genau kennen zu lernen. Findet er ihre Kenntnisse zu mangelhaft, so soll er sie teils mündlich belehren, teils ihnen die zweckdienlichsten Bücher zur Belehrung mitteilen. Er soll die Schule nicht allein, wenn er den Religionsunterricht erteilt, sondern außer dieser Zeit öfters und unvermutet besuchen, dem Unterrichte des Lehrers beiwohnen und dessen Verfahren beobachten.*) Auch über den Lebenswandel des Schullehrers hat er die Aufsicht zu führen. Entdeckt er an ihm, daß er Gasthäuser besuche, bei öffentlichen Tänzen geige, sich der Trunkenheit ergebe, mit seinen Nachbarn oder mit seinen Hausleuten in Unfrieden lebe oder zur Unsittlichkeit Neigung äußere: so wird er weiteren üblen Folgen durch seine Ermahnungen alsogleich vorzubeugen suchen.**)

Er soll überhaupt über alles, was die Schule, den Schullehrer und dessen Gehülfen, die Kinder und deren Verhalten betrifft, auf eine kluge und bescheidene Art sich die genaueste Kenntnis zu verschaffen suchen, damit er jedes Übel in seiner Geburt ersticken und das Gute allenthalben desto wirksamer befördern könne.***)

Nur soll er sich wohl inacht nehmen, daß er nicht, durch einen unzeitigen Eifer verleitet, den Lehrer oder dessen Gehülfen vor der Schuljugend oder vor der Gemeinde zur Verantwortung ziehe, mit harten Worten bestrafe und dadurch um das ihrem Amte unentbehrliche Ansehen bringe. Hat er ihnen etwas auszustellen, so geschehe es zuerst unter vier Augen, dann in Gegenwart des Orts-Schulaufsehers; er bedrohe sie mit der Anzeige an die hohe Schuldistrikts-Aufsicht, damit das Übel noch im Keime erstickt werden kann. (*Izprva*: . . . Anzeige, die wenn keine Besserung, unfehlbar und ohne langen Vorschub zu machen ist, damit das Übel nicht unheilbar werde.)****) [*Kar pride sedaj, je s svinčnikom prečrtano*: Öffentlich soll sich der Seelsorger des Lehrers annehmen und dessen Ansehen auf alle mögliche

*) Do tod doslovno § 259.; konec tega § pa se glasi v zakonu: . . . die Jugend durch seine Gegenwart zum fleißigen Schulbesuche, zur Aufmerksamkeit, zum Eifer im Lernen zu ermuntern.

**) Prim. zgoraj citat iz § 248. in 252.

***) Doslovno § 261.

****) Doslovno § 262; konec je v zakonu tak, kakor je bilo izprva v rokopisu.

Art schützen; destoweniger ihm etwas zumuten, wodurch derselbe in den Augen der Schuljugend und Gemeinde herabgesetzt werde.]*)

[*Namesto vsega, kar je tu podano od besed* «Daher soll der Seelsorger das moralische Muster . . .», *je bilo najprej tole*: Zu dem Ende hat der Seelsorger die Verbindlichkeit,

- 1.) dem Schullehrer stets freundlich begegnen.
- 2.) Ihm diejenige Achtung, die sein Amt verdient, zu erweisen.
- 3.) Sich mit ihm öfter über dasjenige, was hie und da verbessert werden kann, besprechen und
- 4.) dafür sorgen, daß ihm von der Jugend die schuldige Ehrerbietung erwiesen werde. Es versteht sich von selbst, daß, wenn der Religionslehrer dem angestellten Schullehrer etwa Vorwürfe zu machen hätte, dieses nie in der Gegenwart der Schüler geschehe, wodurch das Ansehen vermindert werden kann.

Indessen muß dies gute Einvernehmen nicht etwa in eine schädliche Vertraulichkeit ausarten, welche dem Ansehen des Seelsorgers nachteilig und den manchmal nötigen Erinnerungen an Gewicht fehlen kann (*izprva*: ihr Gewicht nimmt). Denn wiewohl nach der k. k. Verordnung vom 13ten Okt. 1770. «das Schulwesen alle Zeit ein Politikum bleibt, folglich kein Schulmeister von der Geistlichkeit allein aufgenommen und abgedankt werden kann, sondern nur, wenn er zugleich Meßner ist, in den Kirchen- und Dienstverrichtungen von dem Pfarrer abhängt», so bleibt doch der Pfarrer immer, besonders auf dem Lande Aufseher über die Schulleute. Vermög dieser Aufsicht ist er schuldig, acht zu haben:

- a) ob der Lehrer die vorgeschriebene Methode wohl inne habe und auch geschickt anwende,
- b) ob er eifrig in seinem Amte sei, auch Zucht und Ordnung halte,
- c) ob er die gehörige Art anwende, die Kinder zu behandeln und nicht durch übermäßige und schädliche Strenge oder übertriebene Gelindigkeit die gehörige Bildung der Schüler verhindere.] Insoweit aber der Schullehrer Meßner ist, hat der Seelsorger darauf zu sehen, daß derselbe mit Ordnung, Fleiß und Anstand dieses Amt verwalte.

Zur Zeit der Schulstunden hat er aber den Schullehrer zu keiner Meßverrichtung zu verhalten, sondern in solchen Fällen sich mit der Bedienung eines andern verlässlichen, dazu abgerichteten Menschen zu begnügen.**)

* * *

Mit diesen moralischen und sachverständigen Eigenschaften ausgerüstet und durch freundschaftliche Mitwirkung des Seelsorgers über die beste Art, dies oder jenes gehörig anzugreifen, über die Bedürfnisse zur Bildung belehrt, kann es dem Lehrer nicht fehlen, daß er sein wichtiges Amt in der Schule und in der Kirche mit Erfolg und Nutzen ausüben würde. —

Izročajoč ta zgodovinski dokument javnosti, želim, da bi ga vsakdo presojal z zgodovinskega stališča.

*) Doslovno § 263.

**) § 223. . . . Zur Aushilfe im Messnerdienste bestelle (der Lehrer) einen verlässlichen, dazu abgerichteten Menschen, der nötigenfalles gleich bei der Hand sei. Ausser der Schulzeit aber ist er selbst schuldig, den Messnerdienst pünktlich und mit Anstand zu verrichten . . . § 264.: Den Lehrer während der Schulzeit zu Messnerdiensten zu gebrauchen oder vor Gericht zu fordern ist nicht gestattet.

III.

«Klagovanje enega šolnika» pred 100 leti.

V literarni zapuščini Vrazovega prijatelja, njegovega součenca v gimnaziji, Jakoba Košarja, se nahaja nastopni odlomek pesmi o učiteljskem stanu; v rokopisu ji sledi «Klagovanje enega vajncara po domlatkih», 1797, ki sta jo Murko in dr. Pajek sprejela med Volkmerjeve, na to pa «Pesem od mladenča ino smerti», ki je ni med Volkmerjevimi. Začetek pesmi ni ohranjen, bila pa je v rokopisu kot pesem 15., ker sta sledeči dve «16.» in «17.» Nasloviti bi se dala: «Klagovanje enega šolnika». Košar si je Volkmerjeve pesmi prepisoval l. 1831.

- 17.) Zdravomarjo, štuk zvoniti
gvišno ne je mala reč,
z mešnikom na spoved iti,
kaj mam blaten ves obleč,
- 18.) Kak pa mi se to plačuje,
gda po mojih zbircah grem,
kmet kak beštje me poštuje,
pa še rečti nič ne smem.
- 19.) V' šoli deco mam vučiti,
vsaki bogi den se z njo
do betega čemeriti,
naj le kmet si skusi to.
- 20.) Te še dobro mi narača
on od njegove dece,
či glich krajcara ne plača
neti ne zahvali se.
- 21.) Poleg vsega tega, dela
sem na veke pač vdinjak,
naj bo svetek al nedela,
morem čuti skoz sirmak.
- 22.) Navuk, kak se zaderžati
morem v cirkvi al ge hte,
te še žene(a?) me skečkati
dostikrat podstopi se.
- 23.) Oh nedužno to življenje
kak se šolniki godi,
ker za trud no vso terpenje
skoro nemre živeti.
- 24.) Zato raj kak bi na sveti
moga duže šolnik bit
rajši gnes še hočem vmreti,

V istih letih ko si je Košar prepisal to pesem, se je s svojimi prijatelji na vseučilišču v Gradcu izobraževal zasebno s čitanjem «Srbskega Letopisa» (Letopis Srbske Maticе, takrat v Budimpešti) in tu čitamo brž v prvem letniku 1825, prvem snopiču na str. 102. opombo, ki se glasi poslovenjena: «Dovršenost narodne šole je zavisna od dostojanstva narodnega učitelja. Učitelj nižjih šol pripada le nižjemu sloju državljanov. Nedostatno in bedno njegovo životarjenje stori, da je skoro od vsakega odvisen, a morda mu nedostatek jemlje tudi voljo, da bi se dalje dovrševal. Dokler se bo na učitelja gledalo kot na najemnika, dotle se ne moremo nadejati nikakega uspeha, kar se tiče narodne izobrazbe. Dostojanstvo učiteljevo je dostojanstvo npravstveno, a cilj njegov je obrazovanje npravstvenosti in uma bodočih državljanov. Cic.»

Pri tem se moramo spomniti, kako vnet je bil Vraz za odgojo naroda.

Zbral je še dijak krog prijateljev za prevajanje in izdajanje Šmidovih mladinskih spisov ter leta 1836. izdal od Šamperlna začetni «Navuk v peldah». V predgovoru te knjige piše: «Modra roka vladajska nam je šole dala. Ali nekteri ne spoznajo tega daru ter ne podpirajo po dolžnosti milostive matere, zato smo po svoji nemarščini brez postenja ter nam narod v puši čepi . . .»

MEDNARODNI KONGRES O POUKU RISANJA V BERNU.

V SKUPŠČINI OKRAJ. DRUŠTVA UČITELJSTVA MEŠČANSKIH ŠOL V PRAGI PREDAVAL RAVNATELJ J. BORUVKA. — POSLOVENIL J. STUKELJ.

eobičajno mnogobrojni obisk tega drugega risarskega kongresa je najjasnejše pokazal, kolike soudeležbe se raduje v novi dobi vprašanje dotikajoče se preosnove v pouku risanja. Ta obisk ni samo imponiral s številom (čez 800 članov), temveč tudi s tem, da se je kongresa udeležila vrsta umetnikov in pedagogov v tej stroki vznikajočih iz vseh šolskih kategorij in to skoro vseh omikanih narodov. Obsežni material, kojega je imel

kongres obravnati, se je razdelil v sekciji: 1. Vseobčni pouk. 2. Strokovni pouk.

Vspored 1. sekcije je obsegal:

A. Vzgojna naloga risanja. Njega skupnost z drugimi predmeti (kako jih podpira). Socijalna vrednost.

B. Učna metoda risanja v materni šoli.

C. Učna metoda risanja v osnovni šoli.

D. Učna metoda risanja v srednji šoli.

E. Risanje na visoki šoli.

F. Vzgoja učiteljev za pouk risanja v šolah raznih kategorij.

Od teh točk so za nas najzanimivejše prva, tretja in poslednja.

Vsaka tema je bila izdelana od treh poročevalcev, (Francoza, Angleža in Nemca), ki so se pri svojih poročilih poslužili tudi dela članov, ki so bili pripuščeni k obravnavi.

Dovoljujem si podati, seveda v tesnem posnetku, glavne misli teh poročil, in to s tem namenom, da bi bilo razvidno, v čem se nazori strinjajo in kje se javlja razno stališče.

Vprašanje prvo: Vzgojna naloga risanja. Skupnost z drugimi predmeti vseobčnega pouka. (Kako se risanje podpira.) Socijalna vrednost.

Prvi poročevalec, gospa L. Chatrousse, učiteljica risanja iz Pariza, pravi: Izobraževati srce in duha deteta, ki raste in zaseda mesto v socijalnem življenju, more prispevati k blagru človeške družbe ali ji biti v nadlogo, po tem, stremi li njega inteligenca k temu, kar je zlo in slabo,

pripada k najsvetejšim dožnostim vzgojitelja. S pojmom vzgoja ne razumi se samo pridobivati vednosti potrebnih za življenje, temveč razvoj sposobnosti intelektualnih in нравnih, izvežba vseh čutov, omiljenje čuvstev, očiščenje oblike in okusa. Dete se narodi kot zvedav opazovalec, in kakor hitro začnemo na njega neskončna vprašanja odgovarjati, začnemo ga vzgajati. Z odgovori in razlogo dajemo smer njega duhu, mišljenju in čustvovanju, oblikujemo njegov presodek, urejamo okus.

Vzpodbujajoč dete, da bi narisalo to, kar vidi, kar zna, silimo njega duha k vežbi, s katero se razvijajo pozorne zmožnosti. Vid je čut, kateri nas neposredno uvaja v stik prisotnih stvari, ali z risbo osebnih idej neguje se potrpežljivost, vstrajnost in volja, kakor tudi nenavadna mehaniška ročnost.

Te zmožnosti ne bodo pozneje učencu služile samo pri risanju, temveč postanejo navada tudi pri drugih strokah dela. Človek bo opazoval živa bitja kakor se je naučil reči, bode je presojal z нравnega stališča kakor jih je opazoval s stališča fiziškega, njega presodek bo gotovejši, kajti analiza bo bolj metodiška, globeja.

Zahtevajoč, da se naj vsakdo uči risati, nočemo, da bi bil vsakdo umetnik, to je tako, kakor da tisti, ki se uči slovnice, ne meni postati književnik.

Zmožnosti, koje se razvijajo z risanjem, so uporabne tudi pri drugih predmetih. V mnogih slučajih pa je risba posredovalka misli, razlaga pojmov ali resnic zlasti pri abstraktnih rečeh. V vseh strokah in predmetih od veroznanstva do telovadbe je možno, da včasih neobhodno potrebno, da se razlaga izvede z risbo, ako li hočemo, da bi učenci dobili pravih predstav in pojmov.

Risanje uči gledati, opazovati, razumevati reči. Razvija inteligenco, jasni presodek, uči biti metodiški in logiški, plemeniti okus, čini, da shvatamo tudi abstraktne nepojmljive stvari.

To je torej potrebno sredstvo za shvatanje umetnosti in vede.

Socijalna vrednost.

Studij risanja čini vsako ročno delo lažje in svežeje. Risanje zavzema posredujoče mesto, zato se mora tudi najprvo vzgajati. K temu je treba najprvo naučiti se gledati t. j. opazovati. Razvoj sposobnosti, kako se gleda in pozoruje, tvori glavni del vzgojne strani risanja. *

Gledati pomenja shvatati obliko.

Pozorovati, to se pravi raznavati občni značaj oblike in metodiško razstaviti vse nje delce. Z ničemur se tako ne izvežba in ne razjasni sposobnost pozornosti in predsodek kakor z risanjem, zato je je treba postaviti v ospredje vsega pouka.

Poglejmo, kaj mora činiti risar:

A. Skrbno opazovati model, da bi razumel občo karakteristiko.

B. Očrtati celoto z enostavnimi risi, s katerimi določi razdalje in smer glavnih črt.

C. Metodiško razstavljati in primerjati vse dele modela, da bi razločil glavno maso od podružnih delov in slednjič podrobnosti, pri čemur vedno presoja njih razmerje k celoti in med seboj.

D. Označiti, če je treba, plastiko in barvo, presodivši in primerjavši poprej intenzivnost svetlobe in sence, valeurje barv.

Iz navedenega je jasno, da:

a.) z vajo v primerjanju in razstavljanju stvari vznikava pravilnost v naziranju, čut za razmernost in ravnovesje, svežost presodkov.

b.) S primerjanjem oblik, proporcij in barv vznikava čut za krasoto, to je okus.

c.) S shvatanjem krasote se zboljšuje značaj.

d.) S trudom, da bi verno podal ogledane stvari med delom intelekta in delom roke. V rodbini se z risanjem olepšuje okus, smisel za red in upravo domačnosti.

Bode-li pri kupujočih razvit okus in smisel za krasoto, bodo tudi izdelki prisiljeni ugoditi temu okusu. Da ima risanje tudi velik pomen za žensko ročno delo, ni treba še pojasnjevati.

Iz teh razlogov zahteva poročevalka:

1. Risanje se ima gojiti od najnižje šolske stopnje.

2. Bodi obvezen predmet na vseh stopnjah in na vseh šolah — z drugimi predmeti istovreden.

3. To velja tudi pri rokodelskem in obrtnem pouku.

Drugi govornik o tem vprašanju, prof. Ulrik Hilber, uvede v svojo obsežno obravnavo v tesnem posnetku delo dveh članov in to: dra. Diema o risanju na pamet, katero pa bi radi svojega preveč posameznostnega obsega bolje pripadalo v tretji oddelek sekcije za vseobčni pouk risanja, dalje pa delo J. Dickhanta, profesorja risanja v Nemčiji, katero je bolj z občnega stališča. J. Dickhant se pritožuje o tem, da se v višjih šolah dosedaj ne skrbi za risanje, kakor bi se moralo, da učitelji risanja niso ravnopravni z drugimi.

Vzgojno vrednost risanja zapaža govornik za pripravo v življenje. Risanje budi smisel za krasoto, uči človeka da spoznava samega sebe, buči ljubezen do resnice. Sili voljo trudeč se v delu premagati mnogo zaprek ter podati vse, kar je možno najbolje. Jasni presodek z vednim ocenjevanjem in primerjanjem. Krepi pamet in mečto.

Risanje je izborno sredstvo, da se pojasnuje pri pouku zgodovine, jezika, zemljepisja, prirodoslovja. Kjer je treba, da se poiščejo jasne predstave, je risanje najboljšo sredstvo za razumevanje. Vsak učitelj bi moral biti dober risar, vsaka učna ura bi imela obsegati del risarskega pouka.

Z risanjem si vzgajamo po eni strani vid, po drugi strani pa si z njega pomočjo dobivamo jasnih predstav. Učenec ima risati pri vseh predmetih, kateri to pripuščajo t. j., kjer je možno grafiški pokazati, kako jasnih predstav si je pridobil. Vsled tega je risanje v takih urah bolj realne smeri, v risarskih urah samih pa idealne, t. j. umetniške.

K tej obravnavi prispoji prof. Hilber te stavke:

1. Ker ima risanje velik pomen za vzgojo, in je predvsem sposobno da čini tuje predmete zanimivejše, da posreduje hitro dobivanje jasnih predstav, naj se v šoli goji skrbnejše, nego se je dosedaj.

2. Po sistematiškem pouku risanja bodi na nižji stopnji takozvano slikajoče risanje, na višji pa se naj goji skizzovanje, koje bi mogel učenec uporabiti v drugih predmetih.

3. Šola s svojo notranjo opravo bodi taka, da se budi čut za kratosoto. To velja tudi v učnih pripomočkih.

Obravnava tretjega poročevalca v tej nalogi, miss M. Vhaleroy, voditeljice zasebne ameriške šole, podala je te misli:

Način vzgoje, vsprejet od poprejšnjih generacij, ne ugaja več današnjim razmeram. Vzgoja je bila osnovana na mislih in pojmih, kakršno so imeli ljudje o studiju v srednjem veku, prikladno le za razumovo stran naše narave. Pedagogika, koje važnost raste od dne do dne, odgrinja nam res nove potrebe, doslej neznane. Psihologija podprta s pedagogiko in sociologijo je mogla izzvati obrat v samih temeljih vzgoje, osnovane na tvornih zmožnostih vsakega individua. Ta obrat zasluži pozornosti zlasti učiteljev risanja.

(Konec prihodnjič.)

KNJIŽEVNO POROČILO.

NOVOSTI.

POZIV IN NAZNANILO.

Družba sv. Mohorja s tem vabi vse Slovence h pristopu za l. 1905. Prosi, da ji ostanejo zvesti dosedanji udje tako v naši slovenski domovini kakor izven nje, a tem naj se pridruži še kolikor le možno novih! Ravnilo nam mora namreč vedno biti resnica: Mohorjevih udov število je verskega in slovenskega duha merilo. Pomnimo si to in delajmo tako!

Č. gg. poverjenike zopet prosimo, naj čim preje dovršijo svoje, sicer težavno, a toliko bolj hvalevredno in koristno delo nabiranja družbenih udov. Vse ude pa prosimo, naj ne le samo pravočasno vplačajo svoj donesek, da s tem olajšajo delo poverjenikov, marveč vsakdo naj se tudi potruži, da Mohorjevi družbi pridobi novih članov.

Plačilo za sedanje prispevke in raznoteri trud sprejme sleherni Mohorjan jeseni, ko se razpošiljajo družbene knjige. Odbor se nadeja, da bo letošnji naš književni dar zadovoljil vsakega Mohorjana tako gledé vsebine kakor oblike. Že koledar za leto 1905. je obširneje označil knjige, ki jih prejmo naši člani za letošnje leto, in ki so te-le:

1. **«Zgodbe sv. pisma.»** XII. snopič. Spisal dr. Jan. Ev. Krek. — Vrloznani pisatelj lepo nadaljuje svoje delo, ki bo gotovo vsakemu v mnog pouk in veselje.

2. **«Dušna paša.»** Spisal † Friderik Baraga, bivši škof v Severni Ameriki. — Družba izda ta molitvenik po večkrat izraženi želji in upa, da s tem ustreže cenjenim udom, ki dobe v roke temeljito sestavljeno, z večjim tiskom tiskano knjigo slovečega slovenskega škofa in pisatelja.

3. **«Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini.»** Spisal Jernej Andrejka. 2. snopič. — Zaključuje se znamenito delo o zadnji zasedbi Bosne. Prvi del je vzbudil veleznogo zanimanja med Slovenci, tudi drugi del bo po bogati vsebini in mnogih podobah gotovo ugajal.

4. **«Slovenske večernice.»** 57. zvezek. — «Večernice» so Slovencem že stare znanke. Letošnje obsegajo samo lepe povesti.

5. **«Gospodarski nauki.»** I. knjiga. Novo podjetje Mohorjeve družbe. Zbirka raznovrstnih gospodarskih sestavkov bo dobro služila vsem slovenskim gospodarjem in gospodinjam.

6. **«Koledar za leto 1906.»** bo zopet prav mnogovrsten. Med mnogimi drugimi sestavki bo prinesel življenjepis slovečega učenjaka in junaka Jurija Vege, črtice iz rusko-japonske vojske, razgled po svetu i. t. d.

Nabiralne pole z denarjem naj se odboru dološiljajo **do dne 5. marca**. Mnogo truda, sitnostij in nepotrebnih troškov povzročajo nam tisti, ki nam ne dološljejo ob pravem času udnine!

Posamezne ude in take kraje, ki nimajo 15 udov, pa prijazno opozarjamo, da morajo po družbenih pravilih letnini (2 kroni) dodati 40 vinarjev za upravne stroške, namreč za zavoj, spremnico s kolekom, delo i. t. d. Seveda morajo potem poštno, ki znaša veliko več, še sami plačati.

Mili Bog naj blagoslovi naše delo in geslo za Mohorjevo družbo bodi: «Ne nazaj in navzdol, marveč vselej naprej in navzgor!»

V Celovcu, dne 29. prosinca 1905.

Odbor.

Trgovski in obrtniški „Kažipot“ po slovenskem Štajerskem. — Izdalo in založilo občeslovensko obrtno društvo v Celju. — Cena 1 K, s poštnino 20 vin. več.

To je naslov kaj praktični (brez oglasov) 374 str. obsegajoči knjigi ročne oblike, katero je uredil Ant. Ekar in natisnila «Zvezna tiskarna» v Celju in ki bode gotovo dobro služila slovenskim trgovcem in obrtnikom, pa tudi različnim uradom. Želimo ji prav mnogo odjemalcev.

Praktisches Lehrbuch der slovenischen Sprache für den Selbstunterricht. — Kurzgefaßte theoretisch-praktische Anleitung, die slovenische Sprache in kürzester Frist durch Selbstunterricht leicht zu erlernen. — Ravnokar v Hartlebnovi založbi na Dunaju izišla. — To knjigo je spisal dr. Karol Pečnik. — Da je knjiga dobra in namenu primerna, priča najbolj, da je v kratkem doživela 3. izdajo. — Stane 2 K 20 vin.

Kažipot po Ljubljani in kranjskih mestih za l. 1905. — Izdala «Goriška tiskarna» A. Gabršček. Cena 1 K 80 vin. Str. 220 ličnega drobnega tiska. Brezplačna priloga letos «Soči» in «Gorenjcu». — Poleg Ljubljane so letos v Kažipotu zastopani še kraji: Bled, Idrija, Kamnik, Kranj, Krško, Novo mesto, Radovljica, Škofja Loka. — Prihodnje leto že upa založnik, da bo Kažipot razširjen na vse kraje, kjer imajo sedež okrajne sodnije.

To podjetje je vredno, da se kar najtopleje priporoča.

„**Zvonček**“. Vsebina 2. številke: 1. Dedova povest. Borisov. Pesem. 2. V skobec ga ujemi! Juraj Pangrac. Povest. 3. V zimskem jutru. Andrej Rapè. Povest s podobo. 4. Brzjav ali telegraf. Jož. Reisner. Poučni spis s petimi podobami. 5. Veselje povodnega moža. Podoba. 6. Vaški norček. Ivo Blažič. Povest. 7. Ptički pozimi. Anton Medved. Pesem. 8. Prijateljev Silvester. E. Gangl. Povest s podobo. 9. Ljubimo domovino! Lad. Ogorek. Poučni spis. 10. Miška, ná zobek! V. S. povest. 11. Zapihaj, južec! . . . Sokolov. Pesem. 12. Pouk in zabava. Mladi risar. A. Sič. — Največji vrt. — Avstralija. — Dober odgovor. — Sneg v Londonu. — Korist vetrov. — Velikanski sod. — Najstarejša ura. — Zimska pesem. Anton Kos. Uglasbena pesem. — Besedna naloga. M. N. — Rešitev. — Naj bi ta lep mladinski list ne manjkal v nobeni zavedni slovenski hiši!

Razgled.

Listek.

Iz odborove seje «Slovenske Šolske Matice» dne 12. februarja 1905 ob 2. uri popoldne v konferenčni sobi c. kr. l. drž. gimnazije v Ljubljani. Navzoči: predsednik H. Schreiner in odborniki: dr. J. Bezjak, V. Bežek, J. Dimnik, Fr. Finžgar, Fr. Gabršček, Fr. Hubad. Andr. Senekovič in V. Strmšek. I. Knjige za leto 1904 izidejo koncem t. m. in sicer: 1. Pedagoški letopis; 2. Učne slike, II. del, 2. snopič; 3. Zgodovinska učna snov, 4. snopič. Znaprej se bo skrbelo, da bodo rokopisi za naslednje leto pripravljeni že prejšnje leto. Ker knjiga «Zgodovinska učna snov» tudi s 4. snopičem še ne bo dovršena, izide za leto 1905 še 5. snopič. Leta 1905. se bo izdala tudi zgodovinska knjižica za učence. Spisal jo bo profesor J. Apih. II. Blagajnik Andr. Sene-

kovič je poročal o denarnem stanju za leto 1904. Razpoložna imovina znaša 6370 K, ustanovnine je 1553 K. Obresti je bilo za preteklo leto prav malo, ker so člani prepozno plačevali udnino. III. Tajnik Fr. Gabršček je poročal, da šteje Matica za leto 1904 doslej 1424 članov (za 80 več od lani) in 136 naročnikov na hrvaške knjige. Ker je lansko direktno razpošiljanje hrvaških knjig povzročalo Matici obilo stroškov se bo vprašal odbor «Hrv. ped.-knjiž. zbora» v Zagrebu, koliko terja odškodnine, če bi sam direktno ali vsaj poštom naših poverjenikov razpošiljal svoje knjige našim članom. Matica pa bi potem izterjala dotične vsote od svojih članov. IV. Tajnik je prijavil došle dopise in tozadevne odborove ukrepe, kar se je vzelo na znanje. Ker je kranjski deželni zbor vrnil svoječasno odborovo prošnjo za denarno podporo nerešeno, se bo ta prošnja takoj zopet ponovila. Poslala se bo takoj tudi posojilnicam prošnja za podporo, da si lanska enaka prošnja ni imela znatnega uspeha. V. Določile so se nagrade pisateljem in funkcionarjem v istem razmerju kakor lani. Za leto 1904 dobi tudi blagajnik 100 K nagrade. VI. Za leto 1905 se bodo izdale naslednje 4 knjige: 1. Pedagoški Letopis, V. zvezek; 2. Realna knjižnica: Zgodovinska učna snov, 5. snopič (konec); 3. Nazorni nauk, snov za 1. šolsko leto; 4. Učne slike k II. Čitanki, II. del, 3. snopič (konec). VII. Odbor je dobil od meščanskega učitelja Jos. Ciperletera na Dunaju rokopis: Zgodovina pedagogike s posebnim ozirom na Slovence. — Rokopis se izroči v pregled in oceno prof. dr. Fr. Ilešiču. VIII. Matica namerava izdati «Spominske liste» za učence in učenke ob njih izstopu iz ljudske šole. Primerno besedilo je zložil prof. Jos. Stritar. Zaradi primerne okrasbe in cene se bo odbor nadalje pogajal s tiskarno. Učiteljstvo se opozarja, da se bo na «Spominskih listih» natisnilo tudi ime šole, ako se naroči vsaj 50 iztisov. Izrekla se je želja, naj bi se ti listi smatrali za uradno tiskovino; v ta namen se bo izprosilo dovoljenje c. kr. dež. šolskih svetov. IX. Matica bo izdala v slovenskem prevodu H. Trunkovo «Pismo na starše». V ta namen se bodo vprašali c. kr. dež. šolski sveti, ali nimajo ničesar proti tej prireditvi in ali bi hoteli to podjetje moralno podpirati s priporočanjem in z razpošiljanjem uradnim putem. Matica bi preustila 5000 iztisov v brezplačno razdelitev šolam, večje potrebe bi se plačevale. Tudi naučno ministrstvo se bo naprosilo za denarno podporo. Ker zahteva H. Trunk za slovensko izdajo odškodnino, se mu bo sporočilo, da bo razdeljevala Matica to brošurico izvečine zastonj, torej naj tudi on dovoli brezplačno poslovenjenje; le če bi imela Matica kaj dobička, bi se mu izplačala primerna vsota. X. Razgovarjalo se je o prireditvi razstave učil o priliki prihodnjega občnega zbora. Razstava naj bi bila urejena po predmetih in šolskih kategorijah tako, da bi se višjim kategorijam dodavala njim namenjena učila. Izdal naj bi se natančen program. Ker pa prirede v letošnjih velikih počitnicah ljubljanske ljudske šole svojo rastavo učil se sklene, da Matica zazdaj odloži tako prireditev do ugodnejše prilike. XI. V leto 1905 bo predaval g. dr. J. Bezjak dvakrat na Štajerskem (v učiteljskih družtvih za mariborsko okolico in šentlenartski okraj). Tudi g. predsednik namerava predavati in sicer o otroških igrah v domači hiši. XII. Razpošiljanje knjig bo oskrboval tajnik sam. Po časopisih se bodo večkrat priobčevale notice o društvenem in odborovem delovanju. V Letopisu za leto 1904 se bodo priobčile vse dozdej izdane društvene knjige s prodajalno ceno, dalje naznamilo, da je po društvenih pravilih plačevati letnino v prvi polovici vsakega leta; izjemoma se bodo sprejemali za prihodnje leto (1905) društveniki še do 1. oktobra 1905. — Poverjeniki naj pošiljajo blagajniku letnino za vse člane skupaj in sicer s seznamom članov vred; posamezno pošiljevanje povzroča namreč blagajniku in tajniku preveč posla. Na nabiralni poli naj se razvrste člani po abecednem redu z naslovom (ime, značaj in kraj), kakršen se tiska v Letopisu. Na oglasila brez plačila se odbor ne ozira, zato naj gg. poverje-

niki takih članov ne naznanjajo, ker se isti tudi v Letopisu ne izkazujejo. — Upravništvu, oziroma tajništvu ali odboru namenjene stvari naj se pošiljajo tajniku, denarne stvari pa blagajniku.

Fr. Gabršek.

Pridvižni zemljevid Japonske. Japonec Kamase je priredil krasen pridvižni zemljevid svoje domovine, ki je bil razstavljen na svetovni razstavi v St. Louisu in vzbujal občno občudovanje. Zemljevid je dolg 30 m in širok 15 m. Po svoji velikosti nuja jasne predstave o izobrazbi tal japonske države, četudi je vsaka gora še vedno trikrat previsoko označena. Zemljevid se je izgotovil v mestu Fukuoco na temelju kart japonskega generalnega štaba; razen tega so se vporabile natanko vse študije z ozirom na gore, doline, ravnine in jezera na Japonskem. Vsako količjakaj važno mesto je na zemljevidu zaznamovano. Na zemljevidu je tudi razviden lep razvoj japonskih pošt, železnic, telegrafov in plovitbe.

Pedagoški paberki.

Šolski in učni red, ki ga je izdelal osrednji odbor zveze čeških učiteljskih društev, in ki se je odposlal posameznim učiteljskim društvom v pretresovanje se glasi: 1. Obvezno obiskovanje šole traja 8 let. 2. Opravičenje šolskih zamud v posameznih slučajih vsled krajevnih in rodbinskih razmer bodi dovoljeno; zamude se obravnavajo v domačih učiteljskih posvetovanjih (konferencah). 3. Posebno se ima učni red ozirati na ozgojo sirot in zapuščenih ali zanemarjenih otrok, kakor se je o tem izrekel shod češkega učiteljstva in prijateljev šole l. 1903. 4. V šolskem redu naj se nahajajo določbe o ustanovitvi vzgojnih odborov ali svetov, katere sestavljajo krajni šolski sveti in katerim se jemljejo člani iz zastopnikov inteligencije. 5. Principijelno je prepovedana uporaba otrok pri industrijalnih podjetjih v šolski dobi. Za tovarniške šole se izdaj strožji regulativ, ki se bode bolj zavzemal za dobro učencev; sploh pa naj se te šole odpravijo. 6. Šolske globe naj se uporabijo za filantropske ustanove, ki pospešujejo redno obiskovanje šol — kakor nakup obuval in oblek za revne otroke, kuhinje, sirotišnice i. t. d. 7. Učna doba se uravnaj po učiteljskih željah na vseh ljudskih, meščanskih in srednjih šolah enako. Šolsko leto trajaj 44 tednov in tudi počitnice med letom naj so na ljudskih šolah iste kakor po srednjih. 8. Zvečer se ne sme poučevati. Odmori med poukom naj se uravnajo v smislu higijene in pedagogike. 9. Spominjati se je pomožnih razredov in ustanov za duševno abnormalne in drugače nakazane otroke slepce, gluhonome, epileptike i. t. d. 10. Npravna tendenca ljudske šole naj se razširi s povdarjanjem potrebe vzgoje, katero vlada duh krščanske enakosti ljudi in vzajemne ljubezni z izločenjem vsega strankarstva in sovraštva radi verskih, narodnih, gmotnih ali stanovskih razmer. Šola naj se označi kot popolnoma ljudska in narodna ustanovitev, ona imej nalogo, vcepiti pravo oplemenjujočo narodno zavest, ki ne niče samo iz shvatanja zgodovinskega narodnega razvoja, ampak zlasti iz prosvetnih prizadevanj naroda. 11. Disciplinarnim sredstvom se pridaj novo: poziv učenca pred krajni šolski svet, če je treba tudi pred občinskega starešino. 12. Npravno propali otroci se morajo vzgajati v posebnih zavodih. Tudi za mlade zločince je treba posebnih zavodov. 13. Učiteljstvu se jamči popolna prostost vesti in pedagoškega delovanja. Razmerje med učitelji in voditeljem šole se mora natanko določiti; v vseh pedagoško-didaktičnih stvareh se prepušča glavna beseda in direktiva krajni učiteljski konferenci. 14. Naj se razmerje vzgojnega delovanja učiteljev in roditeljev popolnoma jasno opredeli. Posebno se ima paziti na to, da se učitelju omogoči proučevanje učenčeve individualnosti. 15. Službeno razmerje šolskega sluga naj se natančneje določi, njegovo razmerje k

voditelju in učiteljem naj se reši v tem smislu, da pridobijo poslednji na avtoriteti. 16. Učiteljem bodi dovoljeno, se brez težav in službenih zaprek udeleževati učiteljskih zborovanj. 17. Krajna konferenca se mora najmanj 24 ur preje naznaniti učiteljem in ne sme trajati čez tri ure. 18. Pravomoč krajnih učiteljskih konferenc se mora zvišati, tem posvetovanjem se tudi prepušča skrb za daljno izobrazbo in izvenšolsko kulturno delovanje učiteljstva. 19. Pri razdelbi otrok naj se ne gleda na spol otrok, mladeži obeh spolov naj se enako deli vzgoja in pouk v šoli. 20. Eno-razrednice ne smejo imeti čez 15 učencev. Za en razred na dvo- in večrazrednicah bodi določenih 40 otrok. 21. Podrobni učni načrt ne sme veljati za vso monarhijo. Razdelba učne snovi se prepuščaj deželnemu šolskemu svetu, v kolikor tika tudi okrajnim in krajnim učiteljskim konferencam.

Število učiteljev pri nas in na Nemškem. Na Avstrijskem je bilo l. 1900 od 100 učiteljskih sil 26·7 učiteljic, na Nemškem l. 1901 od 100 uč. oz. samo 16 učiteljic; ta odstotek so dosegle pri nas učiteljice že l. 1885. — Na Pruskem je bilo l. 1901 — 15% učiteljic, na Avstrijskem je bilo že l. 1880 — 15·4%. Samo Solnograško in Šlesko so imeli l. 1900 manjši odstotek učiteljic kakor Prusko. Najbolj neprijazna je pedagoškim damam deželica Lippe, v kateri sploh ni učiteljic. Deželice Hohenzollern, Sasko, Sasko-Vajmar, Altenburg, Švarcberg in Valdek imajo 1—5% učiteljic. V Berlinu je bilo l. 1901 — 37% učiteljic, na Dunaju l. 1900 — 38·9%; enako število izkazuje Hamburg (36%). Najbolj so zastopane učiteljice v Ljubeku — 46%, v Alzaciji — 45%. Na Avstrijskem ima Tirolsko — 49·1%, Galicija 49·3%, Trst pa 56%.

Razmere švedskega učiteljstva. Na Švedskem se more vsak učitelj, ki je obiskoval štiri leta semenišče in je star 21 let, poganjati za vsako mesto na ljudskih šolah, tudi za rektorat, ne da bi mu bilo treba še drugih izpitov. Plačo določujejo sicer občine, a te so vezane na minimum, ki ga je opredelil zakon. Šolske zadeve v okraju rešuje »šolski svet«, ki pa ni institucija zgolj državna, pa tudi zgolj pedagoška ne. Ta svet imenuje učitelje, pomožne učitelje i. t. d. Za pomožne učitelje zadošča dvoletni uk v semenišču; za 8 mesecev trajajoče šolsko leto dobivajo minimum 600 kron (1 šv. krona = 1·32 avstr. kron), a razen tega še prosto stanovanje in pa kurivo, oziroma primerno odškodnino. Stalno namesčeni učitelji imajo po l. 1901. razen stanovanja in kurjave temeljne plače 700 kron za osemmesečno šolsko leto. Vedno po petih letih se zviša plača za 100 kron, po petnajstih letih imajo največjo plačo, t. j. 1000 kron. V večjih mestih so učitelji bolje plačani, tam imajo plače do 1400 in 2500 kron na leto.

Nadaljevalne šole na Bavarskem. Kraljestvo Bavarsko je imelo l. 1903. v svojih 283 nadaljevalnih šolah 38.000 učencev, v 462 gospodarskih zavodih pa 9.000 dijakov. Nedeljsko šolo pa je obiskovalo 290.000 učencev. Bavarsko je edina nemška država, ki ima sedemletno šolsko obveznost.

Srbsko šolstvo. Srbsko ima več prebivalcev kakor Moravsko. L. 1900 pa je bilo tam samo 1101 šola za narod. Izmed teh šol je bilo 936 deških in samo 165 dekliških. Učiteljev je bilo 1024, učiteljic 916. Izmed učiteljic je poučevalo 620 na deških šolah. Šolski izdatki so iznašali 3½ milij. dinarov (dinar = 95 h). Od tega je plačala država 2 milij., drugo pa občine.

Učenje na pamet. Zanimivi poskusi. V seji društva »Berliner Gymnasiallehregesellschaft« z dne 11. jan. t. l. govoril je nadučitelj Dr. Wessely o »učenju na pamet«. Po zgodovinski, pedagoški in psihološki pripomnji poročal je o zanimivih poskusih, koje je izvedel z učenci neke gimnazije. Kar se na višjih šolah na pamet uči, služi navadno trem različnim smotrom: 1. utisne se snov, ki naj bi bila predpogoj za višje vspoznavanje vede ali za izobrazbo gotove spretnosti; 2. na pamet

naučeno naj bi bila kot dragocena posest in po možnosti trajna pridobitev za življenje; 3. čestokrat pa se daje tudi na pamet učiti, misleč, da se s tem vobče vadi spomin. Poročevalec je poskušal zatrditi, kako daleč se dasta doseči zadnja dva smotra. Dal je učencem v posameznih razredih napisati, kar so si bili zapomnili od pesmi, katero so se bili naučili pred enim letom in jo slednjič ponovili pred pol letom. Popolnoma in brezpogrešno ni vedel te pesmi niti eden. Ti izvršetki spominskega dela so se višali najprvo do četrte šole, potem pa so se nižali in dosegli ravno v najvišjih razredih najnižje stanje. Resnična posest za življenje se ni mogla skoro nikjer spoznati. Tudi vaje iz religiozne snovi, cerkvene pesmi iz katekizma, niso bile nikakor povoljne. Potem je vedel poročevalec, da so se posamni razredi med učnim urami samimi učili latinskih besed in se je prepričal o različnih časovnih presledkih, koliko so teh v spominu obdržali, namreč neposredno po učenju, dan pozneje, čez teden dni in slednjič po štirih tednih. Uspeh je bil v tem slučaju prav ugoden, najboljši zopet v četrthi šoli in slabejši v višjih razredih. O vaji in ojačenju spomina torej z daljvalnim učenjem besed ne more biti tukaj govora. Hkratu so podali ti poskusi izvrstno sredstvo, da se pri posameznih učencih spozna moč za učenje, posebno lasnost posameznika, da se lahko potem sklepa na domačo pridnost. Povdarjal je poročevalec, da nikakor ne misli, da bi te pridobljene podatke kar meni nič tebi nič poobčil, in da je le hotel vspodbuditi k enakim preiskavam. K sklepu zahteva za vse učne stroke, da se kolikor možno, omeji učna snov, da se pred vsem ozira na razvojna leta, ter da naj učitelji posebno pozornost obračajo na nadarjenost in nagnjenje posameznih učencev.

J. St.

Kronika.

Učitelj sodnik. Dunajski kupec, kateremu je sin pri sprejemnem izpitu za drugi razred ljudske šole propadel, je dejal, da ga je učitelj vrgel iz samoljubnih ozirrov. Učitelj je tožil radi razžaljenja časti. Dr. Drawek, sodnik v ll. okraju, je obsodil kupca na 200 K globe. Kot vzrok je navedel: Učitelj je kakor sodnik. Izraz nezaupanja v njegovo nepristransko sodbo mora njegovo čast kar najbolje razžaliti.

Učiteljski štrajk. V Übigau stavkajo učitelji nadaljevalne šole, ker je občinski zastop poveril poučevanje o zakonih in obrtniških zadevah — dvajsetletnemu pisarju, s katerim učiteljstvo noče skupno delovati.

